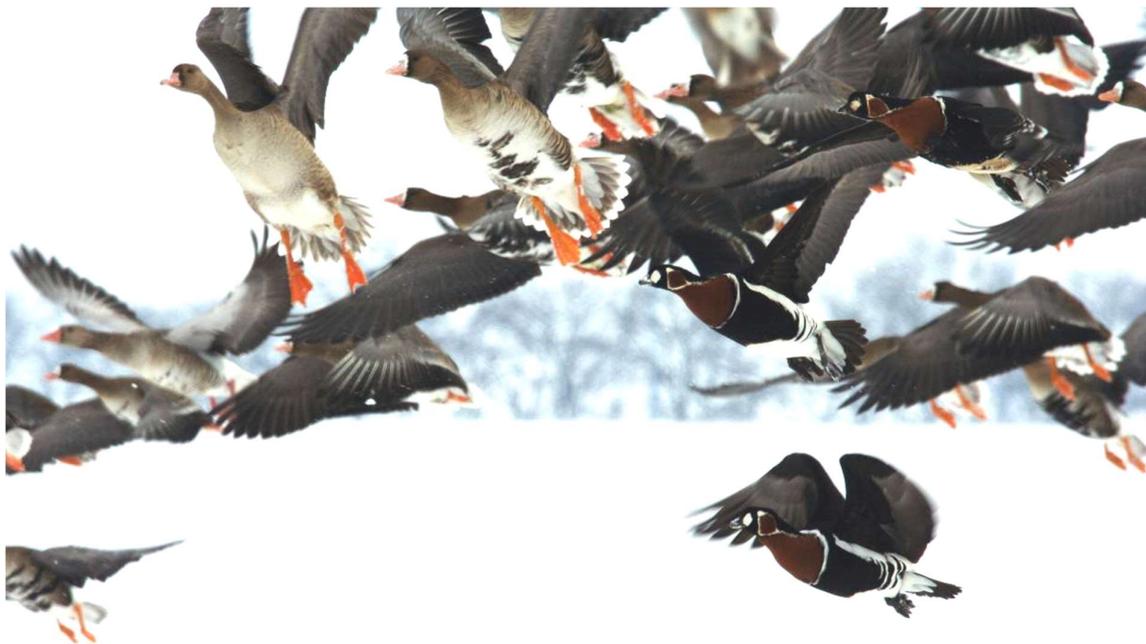

Минимални стандартни екологични изисквания на червеногушата гъска

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ СТРУКТУРНИ
ИНВЕСТИЦИОННИ ФОНДОВЕ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА 2014 – 2020 г.“

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ОКОЛНА СРЕДА

ДЗЗД БДЗП-Бранта

СЪДЪРЖАНИЕ

Обосновка	3
Цел и обхват на предложените екологични стандарти	6
Преглед на литература и съществуващи практики.....	7
Преглед на основните заплахи за вида в местата на срещане и типа на тяхното въздействие, съотнесени към защитени територии и зони от НЕМ	7
Нагласи по отношение на заплахите и опазването на червеногушата гъска	9
Препоръчителни природозащитни мерки за вида	10
Мерки за управление в местата на нащаване на червеногушата гъска	10
Мерки за управление в местата за хранене на червеногушата гъска	13
Литература:	22

Обосновка

Червеногушата гъска е световно застрашен вид с категория „Уязвим“ според критериите на Световния съюз за защита на природата IUCN. Поради високия си статус на застрашеност, вече повече от 25 години се полагат специални усилия да се установят лимитиращите фактори и заплахите за вида и да се предприемат конкретни природозащитни мерки. Има разработен международен план за действие за опазване на вида за периода 2010-2020 г. В България първият национален план влязъл в сила през 2002 г., а вторият е в сила до 2027 г. Въпреки това промените в средата и антропогенния натиск върху вида се случват по-бързо отколкото самите процедури по разработване и одобряване на документи осигуряващи адекватното му опазване в международен, национален или регионален мащаб. Например обявяването на защитените зони за птици от Натура 2000 приключи 3 години след присъединяването на България в ЕС, а процесът на изготвяне на планове за управление е на практика блокиран до 2023 г. поради не приключилата процедура по изграждане на структури за управление на защитените зони от Натура 2000; общият устройствен план на община Каварна е в процедура на актуализиране и процедури по одобряване вече 10 години (стартирала в края на 2013 г.). Така практическото прилагане на необходими мерки може да се забави с години. По тази причина е много важно да бъдат разработени препоръки за екологични стандарти, които да могат да се прилагат и които да могат да се интегрират в стратегически планови документи, като планове за управление на защитени зони или устройствени планове.

В биологията, екологията и стратегията за оцеляване на червеногушата гъска има редица особености, които я отличават от други застрашени видове и които налагат прилагането на специфични мерки за опазване на вида. Червеногушата гъска е вид със сравнително дълга продължителност на живот и относително ниска репродуктивност. За нея е характерно, че сформира струпвания през почти всички стадии от жизнения си цикъл особено по време на миграции и зимуване (Карта 1). Цялата световна популация гнезди в една относително малка част на тундрата в Северна Русия (полуострови Таймир, Ямал и Гидан). По време на миграция цялата популация на вида мигрира през относително тесен и постоянен коридор на придвижване между местата за гнездене и местата за зимуване. Географския обхват на местата за зимуване е също много ограничен: Южна Украйна, Югоизточна Румъния, Приморска Добруджа в България и при определени метеорологични условия – и по поречието на Дунав (основно през есента) и в района на Бургаските езера. През последните няколко години се наблюдава тенденция на постепенно изместване на зимовището на север и североизток, като ята от червеногуши гъски остават да зимуват и в Южна Русия (Калмикия; Ростовска област). Сформирането на големи ята през различните етапи от жизнения цикъл е вероятно част от стратегията за оцеляване на вида, като увеличава шансовете на птиците да преодолеят различни препятствия и неблагоприятни условия. Подобно поведение е характерно генерално за повечето видове гъски, а също и за други видове водолюбива птици като лебеди, патици, потапници. В съвременния свят обаче, където човекът променя и оказва непрекъснато влияние на околната среда, както и в условията на глобални климатични промени тази особеност прави тези видове, и в частност червеногушата гъска, силно уязвими. Промени от климатичен или антропогенен характер могат да повлияят значително на цялата популация на вида, дори ако се случват на малки по площ географски територии, но в ключовите за червеногушата гъска места.

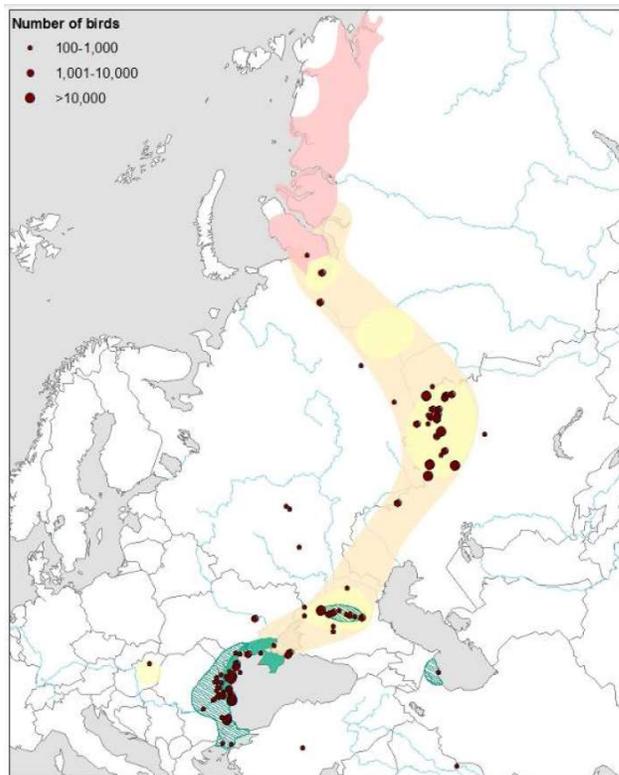

Figure 2. Range of Red-breasted Goose *Branta ruficollis*

Карта 1. Ареал на червеногушата гъска; източник: Международен план за действие за опазване на червеногушата гъска

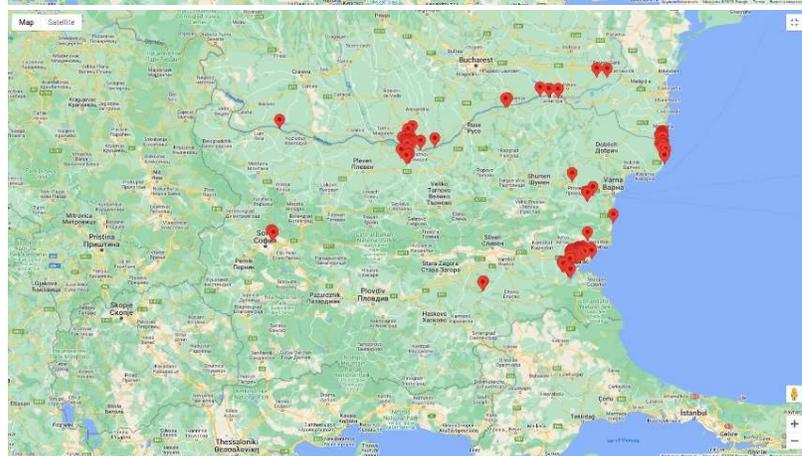
По време на зимуване червеногушата гъска има сложен комплекс от изисквания – наличие на влажни зони със значителни открити водни площи без човешко присъствие, по възможност близо до море, където видът да нощува, обширни територии със зимни култури (основно пшеница и ечемик), където да се храни необезпокояван. При ловна преса в местата на нощуване, птиците нощуват в морето, а през деня могат да се наблюдават струпвания около временно наводнени терени. Доказано е, че когато видът е подложен на безпокойство в местата за нощуване или хранене, по време на зимуването и пролетната миграция не успява да натрупва достатъчно енергийни запаси, което негативно рефлектира върху нейната плодовитост в гнездовите територии – люпилата ѝ са по-малки, а понякога дори не дава потомство. По тази причина за оцеляването на вида е важно да има сигурни места за зимуване и миграция, които осигуряват достатъчно енергийни запаси.

Изискванията към хранителната база в местата на зимуване е важен аспект в екологията на вида. Промяната на земеползването през петдесетте години на XX век по западното крайбрежие на Каспийско море (от житни култури на отглеждане на памук) е причината видът изцяло да промени местата на зимуване. В този период се наблюдава появата на червеногуши гъски и в България, като в продължение на години са регистрирани единични или малък брой индивиди в различни части на страната в различни по характер водоеми и с различен тип на земеползване на околните земи. Постепенно се наблюдава концентриране на птиците в Североизточна България, като от началото на деветдесетте години на XX век голяма част от световната популация на червеногушата гъска се концентрира в Приморска Добруджа – езерата край Шабла

и Дуранкулак и крайбрежните морски води на юг до Балчик. Независимо, че ята птици продължават да се срещат и в други райони на страната, Приморска Добруджа остава ключово зимовище на вида в национален и световен мащаб. **Това предполага, че районът предоставя важните за оцеляването на вида условия.** В определен период от зимата или при определени метеорологични условия птиците ползват и други райони, където се задържат по време на зимуване: в началото на зимата (ноември, декември) често се наблюдават ята от червеногуши гъски по поречието на Дунав (понякога доста многобройни); при по-студени зими многобройни ята гъски зимуват и по южното Черноморие – в района на Бургаските езера (карта 2а), а при по-меки периоди птиците се задържат в румънската част на Добруджа и около делтата на Дунав. През последните 5 години, поради трайно затопляне през зимните месеци, числеността зимуващите в България червеногуши гъски е малка, като зимуващи ята са наблюдавани почти само в основните места на зимуване – Приморска Добруджа, Свищовско-Беленската низина и Бургаските езера (карта 2б). По тази причина от една страна районът на Приморска Добруджа трябва да се разглежда като ключов район за оцеляване на вида през зимата (дори в световен мащаб) и с голям приоритет за опазване. От друга страна подходящи мерки за опазване и управление е необходимо да се прилагат и в други територии, където се срещат червеногуши гъски, за да се осигурят благоприятни условия за оцеляването на вида при променящите се метеорологични условия.

А. Преди декември 2018 г.

Б. След декември 2018

Карта 1. Наблюдения на червеногушата гъска; източник: информационна система SmartBirds

Както и други видове гъски, червеногушата гъска нерядко образува смесени ята с други видове гъски в местата на зимуване – основно с голямата белочела гъска. В смесените ята могат да се наблюдават и единични сиви гъски, малки белочели гъски и други видове гъски. До сега не са правени проучвания на връзката между зимуващите големи белочели гъски и червеногушата гъска. Все още не са дадени отговори на въпросите при какви условия червеногушата гъска се смесва с ятата на голямата белочела гъска, каква е ползата за вида от такива смесени ята, както в местата за нощувка, така и в местата за хранене; как формираните смесени ята подпомагат оцеляването на вида. Тъй като голямата белочела гъска е ловен вид и по този начин става повод да се наблюдава и отрицателно въздействие от ловната преса и браконьерството върху червеногушата гъска, разбирането на функционалната връзка между двата вида в местата на зимуване е важно. Възможно е също чрез прилагане на подходящи управленски мерки, насочени към голямата белочела гъска да се създават добри условия за оцеляването и на червеногушата гъска, дори в места където видът не е регистриран или се среща рядко, но са налични подходящи условия и не е изключено да зимува в определен бъдещ момент.

Цел и обхват на предложените екологични стандарти

Препоръките за стандартните екологични изисквания за опазване на червеногушата гъска имат за цел да:

- Осигурят подходящи условия за зимуване на вида в местата за нощуване и местата за хранене, като дават практически насоки за действие и вземане на решения;
- Да гарантират, че разработените планове от различно естество (планове за управление на защитени зони/защитени територии; общи устройствени планове; секторни планове) отговарят на изискванията опазване на червеногушата гъска;
- Насочат процеса на вземане на решения по отношение на индивидуални проекти и дейности по начин, който гарантира, че са изпълнени изискванията за опазване на червеногушата гъска;
- Осигурят, че ползването на земята, водите и морето от местните общности и бизнеса са в съответствие с изискванията за зимуване на червеногушата гъска и не пораждаат конфликти между тях.

Препоръките за опазване на червеногушата гъска и управление на местообитанията ѝ са разработени конкретно с цел да бъдат прилагани в Приморска Добруджа, където е основният район на зимуване на вида в България, и конкретно за защитените зони от Натура 2000 „Дуранкулашко езеро“, „Шабленски езерен комплекс“, „Калиакра“, а също и защитена зона „Сребърна“, 33 „Атанасовско езеро“, 33 „Бургаско езеро“, 33 „Мандра-Пода“, 33 „Свищовско-Беленска низина“, 33 „Язовир Овчарица“. Препоръките се отнасят както за териториите на защитените зони, така и за земите около защитените зони – до 15 км от тях. Все пак е направена и оценка до каква степен препоръките могат да се прилагат и в други защитени зони, където червеногушата гъска е обект на опазване, както и в други райони на страната.

Преглед на литература и съществуващи практики

Тъй като червеногушата гъска в световен план има ограничено разпространение и се концентрира както по време на миграция, така и по време на зимуване, проучванията, свързани с вида, се осъществени в малък брой страни – по отношение на размножаване – в Русия, по отношение на миграция – Русия, Казахстан и Украйна, а по време на зимуване – основен в България и през последните години – Румъния. На практика България има основен принос за определяне на екологичните изисквания на вида и заплахите за него в местата на зимуване. До 1995 г. се знае малко за екологичните изисквания на червеногушата гъска в България, както и за степента и характера на различните типове въздействия от страна на човека върху вида. Проучванията на вида стартираха с определяне на характера на пребиваване в местата за зимуване, предпочитания към хранителните местообитания и въздействието на ловната преса върху вида местата за нощувка и хранене. Резултатите са публикувани в доклади в рамките на Българо-швейцарската програма за опазване на биологичното разнообразие в периода 2000-2001 г. Целенасочен мониторинг на червеногушите гъски в зимовищата на вида – численост, места на струпване, ловна преса, заплахи се провежда от 1995 до днес, а резултатите от мониторинга се ползват при разработване на различни анализи и подпомагат по-целенасочени проучвания. В периода 2010 – 2016 г. са проведени допълнителни целенасочени проучвания за изготвяне на хабитатен модел в местата на зимуване; за щетите, които гъските нанасят на посевите от зимна пшеница; за ефекта на прогонване в следствие създадена от човека инфраструктура – полезащитни пояси, надземни електропроводи, ветрогенератори; за въздействията на ветрогенераторите върху червеногушата гъска; за прилагане на агроекологични мерки насочени към червеногушата гъска.

Всички проучвания, свързани с червеногушата гъска, са обобщени в Националния план за действие за опазване на червеногушата гъска за периода 2018 – 2027 г. Този документ по акуратен начин резюмира екологичните изисквания на червеногушата гъска в местата на зимуване, заплахите за вида, както и необходимите природозащитни мерки.

Преглед на основните заплахи за вида в местата на срещане и типа на тяхното въздействие, съотнесени към защитени територии и зони от НЕМ

Координираните усилия за спасяването на червеногушата гъска на международно ниво, както и положените усилия за опазването на вида на национално ниво са довели до изясняване на голяма част от заплахите за червеногушата гъска в различните стадии от жизнения ѝ цикъл, макар все още да има недостатъчно проучени аспекти. Разработените досега планове за действие за опазване на вида дават добър обзор на заплахите за червеногушата гъска, както и за все още недостатъчно добре проучените аспекти. В рамките на проекта „Сигурни зимовища за червеногушата гъска” бяха проведени допълнителни проучвания за изясняване на заплахите в основното място на зимуване на червеногушата гъска - Приморска Добруджа. Комплексните изисквания към местата за зимуване са причина да бъдат определени заплахи, характерни за местата за нощуване и такива, характерни за местата за хранене и районите на придвижване между нощувките и местата за хранене. Заплахите за червеногушата гъска в местата за зимуване са породени от природни и от антропогенни фактори. Включват повишена смъртност и влошаване на физическото състояние, които водят до намаляване на популацията. Върху

физическото състояние на вида оказват влияние и заплахите свързани с местообитанията му. Не всички фактори са достатъчно добре проучени и се нуждаят от допълнителни проучвания. По-долу основните заплахи за червеногушата гъска:

1. Повишена смъртност	А. Природни фактори	<p>1.1 Висока численост на хищници</p> <p>1.2 Влияние на патогени и паразити в места на зимуване</p> <p>1.3 Проблеми произхождащи от разнообразни екологични аспекти, например конкуренция от страна на други видове</p> <p>1.13 Екстремни метеорологични промени</p>
	Б. Антропогенни фактори	<p>1.4 Незаконен отстрел</p> <p>1.5 Сблъсък с електропреносната мрежа</p> <p>1.6 Отравяния (отравяне от оловни сачми; родентициди; изкуствени торове; преципитационна обработка на семената)</p> <p>1.7 Случаен отстрел (видът се среща в смесени ята с ловни видове; лов при лоша видимост - мъгла, снеговалеж, вятър)</p> <p>1.8 Сблъсък с ветрогенератори в места за хранене</p> <p>1.9 Недостатъчна информация на оценка на факторите водещи до смъртността</p> <p>1.10 Удавяне при нощуване в морето и наличие на лоши метеорологични условия в следствие от безпокойството</p> <p>1.11 Замърсяване на морските води (нефт, др.)</p> <p>1.12 Осветлението на високи съоръжения (сблъсък с вятърни генератори, антени, др.)</p> <p>1.14 Глобални климатични промени</p>
2. Влошено физическо състояние	А. Природни фактори в места за хранене	<p>2.1 Безпокойство от присъствие на хищници в местата на хранене</p> <p>2.2. Влошено състояние на хранителни местообитания в резултат на метеорологични условия – засушаване, заледяване и др.</p>
	Б. Антропогенни фактори в места за хранене	<p>2.1 Безпокойство в местата за хранене</p> <ul style="list-style-type: none"> - безпокойство по време на лов - безпокойство/стрес в близост до ветрогенератори - прогонването на гските от местата за хранене от фермери - безпокойство от любители на природата <p>2.2 Загуба на хранителни местообитания</p> <ul style="list-style-type: none"> - развитие на алтернативни енергийни източници (ветроенергийни паркове, фотоволтаични паркове) - пространствено планиране на сеитбооборота - промяна на земеделските култури (въвеждане на технически енергийни култури) - фрагментация на хранителните местообитания - начин на обработка на земята (жътва, брануване, период) - период на засяване на посевите - урбанизиране на земеделски земи - значими инфраструктурни проекти (фрагментиране на места за хранене и нощуване)
	Б. Антропогенни фактори в места за хранене нощуване (езерата)	<p>2.3 Безпокойство в местата за нощуване (езерата)</p> <ul style="list-style-type: none"> - вследствие на незаконен лов в близост до езерата - Навлизане на плавателни средства - Браконьерски риболов посредством мрежи и електричество - Разширяване на териториите с тръстика и друга водна растителност, загуба на водни огледала

Нагласи по отношение на заплахите и опазването на червеногушата гъска

Според социологично проучване в района на Приморска Добруджа в рамките на проекта „Сигурни зимовища за червеногушата гъска“ (към 2016 г.) голяма част от местните хора не биха искали червеногушата гъска да изчезне от техния район. Заплахите за червеногушата гъска те асоциират най-вече с браконьерството и ловната преса и считат, че контролът в тази насока е необходимо да се повиши. Заплахите, свързани с влошаването на качествата на местообитанията и загубата на местообитанията не са познати за хората и дори има групи които считат налагането на рестриктивни мерки върху земите за значителен проблем. Според проучването над 70% от хората определят земеделието като местен поминък, като делът на туризма, риболова и лова е много по-нисък. Тези резултати от една страна показват, че доколкото земеделието е основен поминък, Приморска Добруджа може да се запази като ключов район за опазването на вида. Мерки насочени към стимулиране на земеделие в съответствие с изискванията на червеногушата гъска може да е благоприятно не само за опазване на вида, но и за поддържане на основния поминък на хората. Все пак определена част от населението по-трудно би възприела и подкрепила мерки за запазването на земите като земеделски и предотвратяване на загуба на местообитания и безпокойство поради застрояване и развитие на туризма.

В допълнение през 2023 г. сред фермерите бе проведено допитване за земеделските практики в района на Приморска Добруджа, прилагане на агроекологични мерки, насочени към червеногушата гъска, както и наличие на щети върху посевите, нанесени от червеногуши гъски. В допитването участваха 10 фермери. Всички те оглеждат зърнени култури, основно пшеница, царевица и слънчоглед, но някои отглеждат на малки площи и ечемик и люцерна. Всички фермери ползват пестициди и инсектициди, но отричат да ползват родентициди. По отношение на щетите, нанесени от зимуващи гъски, отговорите, които фермерите дават са разнообразни. Според някои фермери не се отчитат щети, докато други смятат, че в някои години щетите достигат до 15%. Всички фермери обаче отчитат, че през последните няколко години числеността на зимуващите гъски е много малка, поради което не са отчитани щети. Мнението на фермерите относно приложимите агроекологични мерки, насочени към опазване хранителните местообитания на зимуващите гъски и специално червеногушата гъска също са разнопосочни. Трима от анкетираните фермери не са кандидатствали за прилагане на мярката. За част от фермерите, приложили мерките, те са били полезни и адекватни. Други са критични към мерките, основно поради рестриктивния им характер, промени в мярката по време на периода на прилагане, както и поради спиране на плащанията по мерките. Повечето фермери подкрепят прилагането на мярката в новия планов период. Някои от фермерите предлагат тя да е по-добре съобразено с местата на срещане на гъските. Други считат, че в новата формулировка на мярката е неприложима в частта, която касае да не се жъне царевицата до 15 октомври. Допитването показва, че фермерите имат разнопосочни нагласи и виждания по проблема, които много трудно биха били обхванати с прилагането на една мярка и по един и същ начин. Поради това следването на определени екологични стандарти е по-добрата практика.

На базата на научни проучвания се определят необходимите мерки за опазване на вида, но едновременно с това е необходимо те да бъдат разяснявани, а също така прилагани по начин, по който да се предоставят възможности за развитие на местните общности.

Препоръчителни природозащитни мерки за вида

Препоръчителните природозащитни мерки за вида, които е подходящо да бъдат включени в съществуващи или бъдещи планове за управление, препоръчителни природозащитни мерки за територии, непосредствено извън защитени територии и защитени зони, които да бъдат отразени в ОУП, ПУП, регионални стратегии, стратегически секторни документи и др. са представени по-долу.

Мерки за управление в местата на нощуване на червеногушата гъска

Заплаха: Браконьерски лов

Предписания:

А. Да се организира постоянен и ефективен контрол от оторизираните държавни органи (РИОСВ и РДГ) съвместно с НПО по отношение спазването на ловното законодателство и режимите на защитените територии (ЗЗТ) и защитените зони (ЗБР) в местата за нощувка на червеногушата гъска. Контролът да се осъществява по отношение на:

- спазване на буферните зони около бреговете на езерата, където не е разрешено да се ловува;
- спазване на ловните дни и поставените в плановете за управление изисквания;
- спазване на ограниченията в неловните зони около местата за нощувка на червеногушите гъски;
- спазване на изискванията за отстрел на ловни видове (по отношение на отстреляните видове и на количеството отстреляни птици);
- вид сачми, които се ползват за лов на разстояние до 500 m от бреговете на влажните зони;
- налични документи за лов – билет, издадена бележка и др. съгласно приложимото ловно законодателство;
- назначаване/командироване на служители за охрана и контрол от други райони на страната в зимния период.

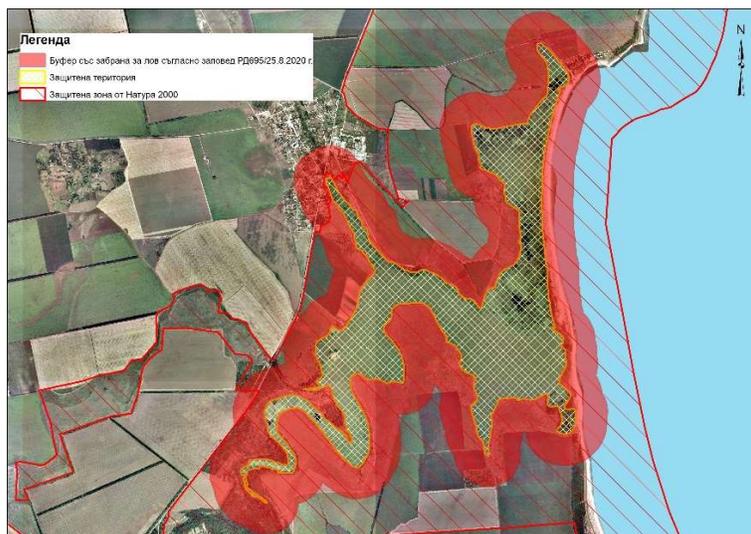
Заплаха: Ловна преса

Предписания:

Б. Да се въведат зони на спокойствие в близост до нощувките на зимуващите гъски в езерата; зоните на спокойствие да обхващат ивица с ширина 350 m около езерата през месеците декември и януари, а пред останалите месеци – 100 m¹, или ако е необходимо - да бъдат

¹ Тези буферни ивици са определени около Дуранкулашкото и Шабленско-езерецкото езеро в Приморска Добруджа, но изискването може да е приложимо за други влажни зони, където не са определени такива буферни зони.

определени по-големи територии, където присъствието на хора (ловци) би довело до обезпокояване на гъските и напускане на местата за нощувка.

А. 3М Дуранкулашко езеро

Б. 3М Шабленско езеро

Карта 3 Буферни ивици от 350 m, определени около защитените местности Дуранкулашко езеро и Шабленско езеро

В. Да се маркират ясно районите, където може да се ловува на водолюбива птици, като се поставят и указателни табели, посочващи правилата за лов в защитените зони за птици от Натура 2000 и други трайни знаци.

Г. Да се въведе праг на броя на ловците, които могат да посещават защитените зони с цел лов в един ден (възможно е да се въведе и почасов престой за ловци, които не са от района или идват по линия на ловния туризъм); ловците от района ще се ползват с предимство. Идеята е, на принципа на управление на туристопотока, да се определи какъв е приемливия праг на емкост на територията като брой ловци, които оказват ловна преса в района; всеки ловец, който иска да ловува да заявява предварително това и да се издават разрешителни докато се запълни квотата за деня. При това местните хора могат да заявят участие в лова на принципа на абонамента (за целия месец или целия сезон) и по този начин да запълнят една част от квотата. Останалата част

може да се разпределя между ловци от други райони и такива идващи по линия на ловния туризъм. Подходящо е прагът на броя на ловците да се въвежда с план за управление на отделните защитени зони от Натура 2000.

Д. Да се въведе ограничение по лова около езерата в обедните часове (между 12 и 13 ч.), когато гъските идват да пият вода. Подходящо е това ограничение да се въвежда с план за управление на отделните защитени зони от Натура 2000 (Шабленско и Дуранкулашко езеро и Шабленска тузла) за случаите, когато в тях се концентрират зимуващи гъски и зоните на спокойствие около езерата.

Е. Изградената около езерата инфраструктура за наблюдение на птици (наблюдателни укрития, площадки и т.н.) да не се ползва с цел лов.

Ж. Като част от управлението и контрола може да се въведе принцип при който, ако ловец е нарушил правилата на лов в района на защитените зони да не бъде допускан да ловува повече в тези зони.

Заплаха: Безпокойство в местата за нощувка

Предписания:

З. Да се изготвят предписания на ползвателите на езерата и рибарите да не навлизат в местата на нощуване, когато гъските са в района (вечер, през нощта е преди изгрева) и да се осъществява постоянен контрол на забраната за риболов и на други дейности, включващи струпване на хора по бреговете през зимния период от началото на ноември до началото на март. Регулярно да се извършват проверки от екипи на ИАРА и РИОСВ от други региони на страната, без знанието на местните представители на тези структури.

И. В пространствено отношение бреговете на езерата не трябва да се почистват от тръстики чрез изкореняване или опожаряване, което, освен че оголва влажните зони и прави обитателите им видими и съответно по-уязвими. Това е ключово за избора на местообитание и обикновено в тези зони липсват водолюбиви птици.

К. Съседните на езерата земи не бива да се застрояват или да се превръщат в зони за спорт и дейности водещи до струпване на хора в близост до бреговете.

Л. Да не се допуска създаване на нови съоръжения и дейности, както и разширяване на съществуващи, които са свързани с редовно присъствие на хора в зоната от 350 м от бреговете на влажната зона и генерират непрекъснато шумово замърсяване, потенциален конфликт с водолюбивите птици и светлинно замърсяване през нощта в ключов район за нощувка и почивка на червеногушите гъски.

Заплаха: Влошаване на местообитанията в местата за нощувка

Предписания:

М. Да се избягва изграждане на инфраструктура, която може да доведе до повишаване на риска от замърсявания и еутрофикация в местата на концентрация на вида, както в езерата, така и в морето.

Н. Да се поддържат в езерата зоните, където видът нощува, като открити водни площи – без растителност или каквато и да е техническа инфраструктура.

О. Да се поддържа подходящо водно ниво в езерата през зимния период.

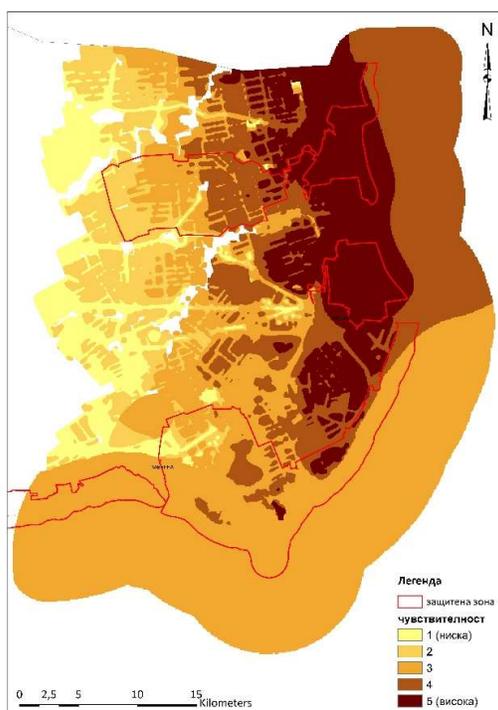
Мерки за управление в местата за хранене на червеногушата гъска

I. В Защитените зони от Натура 2000

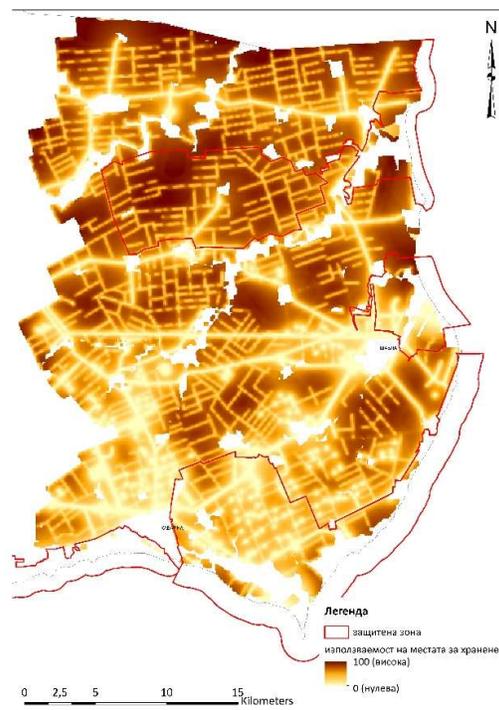
Заплаха: Влошаване на хранителната база и загуба на местообитанията в местата за нощувка

Предписания:

А. Обработваемите земеделски земи в защитените зони за птици от Натура 2000 да се ползват като такива за отглеждане на зърнени-житни култури и значими площи от тях да не се превръщат в трайни насаждения, лозя, зеленчукови градини. Земеделски земи да не се превръщат в урбанизирани или други територии, непригодни за хранене на червеногушата гъска.

Карта 4. Чувствителност на червеногушата гъска в района на Приморска Добруджа (източник LIFE09/NAT/BG000230)

Карта 5. Влияние на инфраструктурата (пътища, електропроводи, ветрогенератори, ползащитни пояси, селища) върху пригодността на териториите за хранене на гъски (източник LIFE09/NAT/BG000230)

Б. Стимулиране на земеделски практики за поддържане на местообитанията за хранене на червеногушата гъска чрез отглеждане на есенни зърнено-житни култури, като се извършва приоритетно ротация жито - царевица (Агроекологична мярка).

В. В обработваемите земеделски земи в защитените зони от Натура 2000 да не се поставят ветрогенератори и други съоръжения, причиняващи безпокойство и прогонване на червеногушите гъски. По линиите от електропреносната мрежа в защитените зони от Натура 2000 да се поставят светлинни отражатели (дивертори), които доказано редуцират смъртността при птици вследствие на сблъсък с проводници. Електропреносните мрежи в тези райони по възможност се поставят под земята.

Заплаха: Безпокойство в местата за хранене

Предписания:

Г. Да не се допуска движение на ловци с коли в нивите извън съществуващите пътища.

Д. Да не се допуска прогонване на хранещи се гъски от нивите.

Заплаха: Отравяне в местата за хранене

Предписания:

Е. Да не се използват родентициди в границите на защитените зони от Натура 2000.

II. В районите около защитените зони от Натура 2000 (в зоната до 15 км)

Независимо, че плановете за управление се разработват за защитените зони от Натура 2000, то е необходимо в тях да залегнат и предписания, които да се прилагат в околните територии; тези предписания е необходимо да се интегрират в устройствени планове и/или секторни планове за развитие. За тази цел е необходимо да се определят следните параметри:

1. Зона на ползване от червеногушата гъска извън Натура 2000 - до 15 км от границите на защитената зона, където птиците най-често се срещат по време на хранене.
2. Необходима площ за изхранването на популацията на червеногушата гъска за един зимен сезон в зависимост от числеността на гъските, периода (в ловен или неловен сезон) и продължителността на пребиваването им в района, състоянието на посевите.

Заплаха: Влошаване на хранителната база и загуба на местообитанията в местата за нощувка

Предписания:

Ж. Обработваемите земеделски земи около Натура 2000 да се ползват като такива за отглеждане на зърнени култури и да не се превръщат в трайни насаждения, лозя, зеленчукови градини, плантации от лавандула, урбанизирани територии или други територии, непригодни за ползване от червеногушата гъска, като се осигури минимална площ от 150 км² територии за хранене на сезон в дългосрочен план.

З. Стимулиране на земеделски практики за поддържане на местообитанията за хранене на червеногушата гъска чрез отглеждане на есенни зърнено-житни култури, като се извършва приоритетно ротация пшеница – царевица (Агроекологична мярка). Финансово подпомагане на земеделски производители при наличие на щети е обработваните от тях земи от пашуването на гъските.

И. В обработваемите земеделски земи на разстояние до 15 км от границите на защитените зони от Натура 2000 да не се поставят ветрогенератори и други съоръжения, причиняващи безпокойство и прогонване на червеногушите гъски. По линиите от електропреносната мрежа в Натура 2000 зоните да се поставят светлинни отражатели (дивертори), които доказано редуцират смъртността при птици вследствие на сблъсък с проводници. Електропреносните мрежи в тези райони по възможност се поставят под земята.

К. Да се предпазват подземните води, захранващи езерата от замърсяване с химикали, вредни или опасни вещества (да не се допуска добив на шистов газ в района).

Заплаха: Отравяне в местата за хранене

Предписания:

Л. Да се изготви наръчник за фермери за подходящо ползване на токсични субстанции и рискове за червеногушите гъски, както и за други застрашени и уязвими видове птици.

М. Да се установи контакт и поддържа постоянна връзка с ветеринарно медицинските служби на място и ОДБХ по темата за борба с гризачите в селското стопанство и да се осъществяват постоянни наблюдения, обмен на информация, съгласуване и координиране на действията на фермерите при поява на каламитети и провеждане на кампании за унищожаване на гризачи.

Препоръките, описани по-горе са обобщени в таблицата по-долу. В допълнение за всяка препоръка е дадено в коя защитена зона за птици е приложима и в кои планови документи биха могли да се включат:

Тип заплаха	Вид заплаха	Препоръка (Мярка/действие)	Приложимост в ЗЗ					ОУП	Секторни СП	друго
			Калиак ра	Шабл а	Дуран кулак	Сребър на	Други ЗЗ ²			
Места за нощувка в ЗЗ	Бракон иерски лов	Да се организира постоянен и ефективен контрол от оторизираните	п.а.	да	да	п.а.	да	п.а.	п.а.	да

² Тук се включват ЗЗ „Атанасовско езеро“, ЗЗ „Бургаско езеро“, ЗЗ „Мандра-Пода“, ЗЗ „Свищовско-Беленска низина“, ЗЗ „Язовир Овчарица“ и други защитени зони в които видът може да се среща

Тип заплаха	Вид заплаха	Препоръка (Мярка/действие)	Приложимост в ЗЗ					ОУП	Секторни СП	друго
			Калиак ра	Шабл а	Дуран кулак	Сребър на	Други ЗЗ ²			
		държавни органи съвместно с НПО по отношение спазването на режимите на защитените територии и защитените зони в местата за нощувка на червеногушата гъска								
	Ловна преса	Да се въведат зони на спокойствие в близост до нощувките на зимуващите гъски в езерата; зоните на спокойствие да обхващат ивица с ширина 350 м около езерата, или ако е необходимо - да бъдат определени по-големи територии, където присъствието на хора (ловци) би довело до обезпокояване на гъските и напускане на местата за нощувка	п.а.	да	да	п.а.	да	да	п.а.	да
		Да се маркират ясно районите, където може да се ловува на водолубиви птици, като се поставят и указателни табели, посочващи правилата за лов в защитените зони.	п.а.	да	да	п.а.	да	да	п.а.	да
		Да се въведе праг на броя на ловците, които могат да посещават защитените зони с цел лов в един ден	да	да	да	п.а.	да	п.а.	п.а.	да
		Да се въведе ограничение по лова около езерата в обедните часове (между 12 и 13 ч), когато гъските идват да пият вода	п.а.	да	да	п.а.	да	п.а.	п.а.	да
		Изградената около езерата инфраструктура за наблюдение на птици (наблюдателни укрития, площадки и т.н.) да не се ползва с цел лов.	п.а.	да	да	да	да	п.а.	п.а.	да
		Като част от управлението и контрола може да се въведе принцип при който, ако ловец е нарушил правилата на лов в района на защитените зони да не бъде допускан да ловува повече в тези зони	да	да	да	п.а.	да	п.а.	п.а.	да
	Безпоко йство в местата за нощувк а	Да се изготвят предписания на ползвателите на езерата и рибарите да не навлизат в местата на нощуване, когато гъските са в района	п.а.	да	да	п.а.	да	п.а.	п.а.	да

Тип заплаха	Вид заплаха	Препоръка (Мярка/действие)	Приложимост в ЗЗ					ОУП	Секторни СП	друго
			Калиак ра	Шабл а	Дуран кулак	Сребър на	Други ЗЗ ²			
		(вечер, през нощта е преди изгрева) и да се осъществява постоянен контрол на забраната за риболов и на други дейности, включващи струпване на хора по бреговете през зимния период от началото на ноември до началото на март. Регулярно да се извършват проверки от екипи на ИАРА и РИОСВ от други региони на страната, без знанието на местните представители на тези структури								
		В пространствено отношение бреговете на езерата не трябва да се почистват от тръстики чрез изкореняване или опожаряване, което, освен че оголва влажните зони и прави обитателите им видими и съответно по-уязвими. Това е ключово за избора на местообитание и обикновено в тези зони липсват водолюбиви птици.	п.а.	да	да	п.а.	да	п.а.	п.а.	да
		Съседните на езерата земи не бива да се застрояват или да се превръщат в зони за спорт и дейности водещи до струпване на хора в близост до бреговете.	п.а.	да	да	п.а.	да	п.а.	п.а.	да
		Да не се допуска създаване на нови съоръжения и дейности, както и разширяване на съществуващи, които са свързани с редовно присъствие на хора в зоната от 350 м от бреговете на влажната зона и генерират непрекъснато шумово замърсяване, потенциален конфликт с водолюбивите птици и светлинно замърсяване през нощта в ключов район за нощувка и почивка на червеногушите гъски	п.а.	п.а.	да	п.а.	п.а.	да	да	да

Тип заплаха	Вид заплаха	Препоръка (Мярка/действие)	Приложимост в ЗЗ					ОУП	Секторни СП	друго
			Калиак ра	Шабл а	Дуран кулак	Сребър на	Други ЗЗ ²			
	Влошаване на местообитанията в местата за нощувка	Да се избягва изграждане на инфраструктура, която може да доведе до повишаване на риска от замърсявания и еутрофикация в местата на концентрация на вида, както в езерата, така и в морето	да	да	да	п.а.	да	да	да	да
		Да се поддържат в езерата зоните, където видът нощува, като открити водни площи – без растителност или каквато и да е техническа инфраструктура	п.а.	да	да	да	да	п.а.	п.а.	да
		Да се поддържа подходящо водно ниво в езерата през зимния период	п.а.	да	да	да	да	п.а.	п.а.	да
места за хранене на червоногушата гъска	Влошаване на хранителната база и загубата в местообитанията в местата за нощувка	Обработваемите земеделски земи в защитените зони за птици от Натура 2000 да се ползват като такива за отглеждане на зърнени култури и значими площи от тях да не се превръщат в трайни насаждения, лозя, зеленчукови градини. Земеделски земи да не се превръщат в урбанизирани или други територии, непригодни за хранене на червоногушата гъска.	да	да	да	да	да	да	да	да
		Стимулиране на земеделски практики за поддържане на местообитанията за хранене на червоногушата гъска чрез отглеждане на есенни зърнено-житни култури, като се извършва приоритетно ротация жито – царевица (Агроекологична мярка).	да	да	да	п.а.	да	да	да	да
		В обработваемите земеделски земи в защитените зони от Натура 2000 да не се поставят ветрогенератори и други съоръжения, причиняващи безпокойство и прогонване на червоногушите гъски. Полините от	да	да	да	п.а.	да	да	да	да

Тип заплаха	Вид заплаха	Препоръка (Мярка/действие)	Приложимост в ЗЗ					ОУП	Секторни СП	друго
			Калиак ра	Шабл а	Дуран кулак	Сребър на	Други ЗЗ ²			
		електропреносната мрежа в защитените зони от Натура 2000 да се поставят светлинни отражатели (дивертори), които доказано редуцират смъртността при птици вследствие на сблъсък с проводници. Електропреносните мрежи в тези райони по възможност се поставят под земята.								
	Безпокойство в местата за хранене	Да не се допуска движение на ловци с коли в нивите извън съществуващите пътища	да	да	да	п.а.	да	да	да	да
	Отравяне в местата за хранене	Да не се използват родентициди в границите на защитените зони от Натура 2000	да	да	да	п.а.	да	п.а.	да	да
В зоната до 15 км около местата за нощувка	Влошаване на хранителната база и загуба на местообитанията в местата за нощувка	Обработваемите земеделски земи около Натура 2000 да се ползват като такива за отглеждане на зърнени култури и да не се превръщат в трайни насаждения, лозя, зеленчукови градини, плантации от лавандула, урбанизирани територии или други територии, непригодни за ползване от червеногушата гъска, като се осигури минимална площ от 150 км ² територии за хранене на сезон в дългосрочен план.	да	да	да	да	да	да	да	п.а.
		Стимулиране на земеделски практики за поддържане на местообитанията за хранене на червеногушата гъска чрез отглеждане на есенни зърнено-житни култури, като се извършва приоритетно ротация пшеница - царевица (Агроекологична мярка) Финансово подпомагане на земеделски производители при наличие на щети е обработваните от тях земи от пашуването на гъските.	да	да	да	да	да	да	да	п.а.

Тип заплаха	Вид заплаха	Препоръка (Мярка/действие)	Приложимост в ЗЗ					ОУП	Секторни СП	друго
			Калиак ра	Шабл а	Дуран кулак	Сребър на	Други ЗЗ ²			
		В обработваемите земеделски земи на разстояние до 15 км от границите на защитените зони от Натура 2000 да не се поставят ветрогенератори и други съоръжения, причиняващи безпокойство и прогонване на червеногушите гъски. По линиите от електропреносната мрежа в Натура 2000 зоните да се поставят светлинни отражатели (дивертори), които доказано редуцират смъртността при птици вследствие на сблъсък с проводници. Електропретносните мрежи в тези райони по възможност се поставят под земята.	да	да	да	да	да	да	да	да
		Да се предпазват подземните води, захранващи езерата от замърсяване с химикали, вредни или опасни вещества (да не се допуска добив на шистов газ в района)	да	да	да	да	да	да	да	п.а.
	Отравя не в местата за хранене	Да се изготви наръчник за фермери за подходящо ползване на токсични субстанции и рискове за червеногушите гъски, както и за други застрашени и уязвими видове птици	да	да	да	да	да	п.а.	п.а.	да
		Да се установи контакт и поддържа постоянна връзка с ветеринарно медицинските служби на място и ОДБХ по темата органите за борба с гризачите в селското стопанство и да се осъществяват постоянни наблюдения, обмен на информация, съгласуване и координиране на действията на фермерите при поява на каламитети и провеждане на кампании за унищожаване на гризачи.	да	да	да	да	да	п.а.	п.а.	п.а.

Тип заплаха	Вид заплаха	Препоръка (Мярка/дейност)	Приложимост в ЗЗ					ОУП	Секторни СП	друго
			Калиак ра	Шабл а	Дуран кулак	Сребър на	Други ЗЗ ²			

Литература:

- Георгиев, Д. 2001а. “План за управление на Шабленски езерен комплекс”, С., МОСВ и БШПОБ, 124 с.
- Георгиев, Д. 2001б. “План за управление на Дуранкулашки езерен комплекс”, С., МОСВ и БШПОБ, 110 с.
- Дерелиев, С. 2000. Динамика на числеността и разпространение на червеногушата гъска (*Branta ruficollis*) в основното ѝ зимовище в района на езерата Шабла и Дуранкулак. Дипломна работа. СУ “Св. К. Охридски”. Биологически факултет. Катедра “Зоология и антропология”. София, 91 с.
- НЦИОМ. 2010. Опазване на зимуващата популация на световно застрашената червеногуша гъска. българско дружество за защита на птиците. В рамките на проект финансиран по програма Лайф+ на Европейския съюз. Резултати от Регионално представително проучване проведено по метода на полустандартизираното интервю, в периода 24 ноември –2 декември 2010 г.
- Костадинова, И., С. Дерелиев, 2001. Среднозимно преброяване на водолюбивите птици в България за периода 1997-2001. Природозащитна поредица на БДЗП №3. БДЗП. София.;
- Петков, Н., М. Илиев. 2018. План за действие за опазване на червеногушата гъска (*Branta ruficollis*) в България за периода 2018 – 2027, МОСВ, София, 81 с.
- Янков, П. (отг. ред.) 2002. Световно застрашени видове птици в България. Национални планове за действие за опазването им. Част 1. Българско дружество за защита на птиците-Министерство на околната среда и водите, Природозащитна поредица, Книга 4. С., БДЗП-МОСВ, 229 с.
- Cranswick, P., L. Raducescu, G. Hilton & N. Petkov. 2010. *International Single Species Action Plan for the conservation of the Red-breasted Goose Branta ruficollis, 2011–2020*. Wildfowl & Wetlands Trust/BirdLife International.
- DERELIEV S., HULEA D., IVANOV B., SUTHERLAND W.J., SUMMERS R.W. 2000. The numbers and Distribution of Red-Breasted Goose *Branta ruficollis* at winter roosts in Romania and Bulgaria. *Acta Ornithologica* 35: 63-66
- Harrison, AL, & GM Hilton. 2014. *Fine-scale distribution of geese in relation to key landscape elements in coastal Dobrudzha, Bulgaria*. Preliminary report, WWT Slimbridge, 28 pp.
- Petkov, N. 2012 STUDY ON THE IMPACT OF GOOSE GRAZING ON CROP YIELDS IN THE AREA AROUND SHABLA AND DURANKULAK LAKES. (study under action A3 within EU Life Project “Safe Grounds for the Redbreasts” LIFE09/NAT/BG/), BSPB, Sofia